

PARK KRAJOBRAZOWY „DOLINA SŁUPI”

Pomorski Zespół Parków Krajobrazowych

Fragment doliny rzeki Słupi
 fot. K. Veith

Park Krajobrazowy „Dolina Słupi” utworzony został w 1981 roku. Jego powierzchnia wynosi 37 040 ha i wraz z otuliną (83 170 ha) obejmuje obszar środkowego i dolnego biegu rzeki Słupi i jej zlewni. Położony jest w północno-zachodniej części województwa pomorskiego, na terenie dwóch powiatów słupskiego i bytowskiego, w granicach siedmiu gmin: Kobylnica, Dębica Kaszubska, Czarna Dąbrówka, Borzytuchom, Kolczygłowy, Bytów i Słupsk.

Park Krajobrazowy „Dolina Słupi” jest parkiem typu dolinnego, a jego teren został ukształtowany w okresie topnienia północnoatlantyckiego lądolodu, co przyczyniło się do znacznego zróżnicowania wysokościowego i bogactwa form rzeźby terenu. Wśród nich przeważają faliste powierzchnie wysoczyzn morenowych. Moreny czołowe osiągają wysokość 164,8 m n.p.m., a różnice wysokości wahają się w niektórych miejscach od 60 do 80 m, stwarzając wrażenie krajobrazu podgórskiego. Powierzchnie wysoczyzn morenowych urozmaicone są przez nieregularne pagórki utworzone z osadów gromadzonych w szczelinach lądolodu. Są one porożcinane dolinami rzek oraz siecią polodowcowych rynien, na dnie których występują liczne jeziora. Dolinie Słupi towarzyszą piaszczyste rozległe równiny akumulacyjne zwane sandrami dolinnymi.

Ważnym elementem krajobrazu są jeziora o różnej wielkości, kształcie i pochodzeniu, na czele z największym w Parku - jeziorem Jasień (590 ha). Do najcenniejszych przyrodniczo należą jeziora lobeliowe z ich reliktową roślinnością. Większość jezior ma charakter polodowcowy, powstały dzięki erozyjnej i akumulacyjnej działalności lodowców. Spotyka się tu jeziora rynnowe: Głębokie, Skotawskie Wielkie i Małe, Jasień oraz oczka i wytopiska. Na obszarze Parku znajdują się również jeziora

Lobelia jeziorna
 fot. archiwum Parku

zaporowe (sztuczne zbiorniki wodne), mające charakter zbiorników energetycznych (Krzynia, Konradowo i Zalew Rzeki Bytowej) oraz jeziora rzeczne, tzw. starorzecza.

Włosienicznik tarczowaty
 fot. M. Miller

Osią Parku jest rzeka Słupia, należąca do rzek przymorskich, której dorzecze leży na obszarze województwa pomorskiego. Jej długość wynosi 138,6 km. Źródła Słupi znajdują się na Pojezierzu Kaszubskim w pobliżu Sierakowskiej Huty, na wysokości 178 m n.p.m. Rzeka jest ciekim I rzędu, uchodzącym do Bałtyku. Nieznacznie zmienione działalnością człowieka odcinki Słupi oraz jej dopływów reprezentują cenne siedlisko przyrodnicze – „nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników”.

Storczyk kukulka szerokolistna
fot. E. Ahmad

Na terenie Parku stwierdzono dotychczas około 750 gatunków roślin naczyniowych, z czego zdecydowaną większość stanowią rośliny zielne (około 670 gatunków). Spośród odnotowanych gatunków 60 podlega ochronie prawnej, w tym 45 objętych jest ochroną ścisłą, a 15 ochroną częściową. Na polskiej czerwonej liście roślin ginących znalazło się 28 ze wszystkich gatunków stwierdzonych w Parku. Do najcenniejszych należą gatunki z rodziny storczykowatych jak również rośliny wskaźnikowe dla jezior lobeliowych (lobelia jeziorna, poryblin jeziorny i brzezyca

jednokwiatowa), rosiczki, przygielki, wawrzynek wilczelyko, pełnik europejski, czy bagnica torfowa. Wśród roślin zarodnikowych najlepiej rozpoznane są porosty - łącznie stwierdzono 200 gatunków, z czego 40 określanych jest jako cenne. Spośród porostów nadrzewnych najczęściej można spotkać m.in. mąklę tarniową, mąklikla otrębiastego, płucnika modrego i odnożyce. Słabo rozpoznana jest flora mszaków, łącznie zinwentaryzowano 30 gatunków, w tym również mszaki wodne. Do najcenniejszych należą: błotniszek wełnisty, chwytlikowiec łśniący i mszar nastroszony.

Charakterystyczną cechą Parku jest jego lesistość, drzewostany zajmują ok. 72% powierzchni. Tworzą je głównie bory świeże, w których dominującym składnikiem jest sosna zwyczajna. Lasy liściaste Parku reprezentowane są przez kilka typów zbiorowisk, z których największe powierzchnie zajmują kwaśne buczyny niżowe. W dolinach rzecznych spotykamy lasy łęgowe, a zbocza dolin porastają ciekawe florystycznie grądy. W miejscach dłuższego zalegania wiosennych wód roztopowych rozwijają się olsy.

Na terenie Parku występują także nieleśne zbiorowiska roślinne. Najcenniejsze z nich to torfowiska niskie, przejściowe i wysokie. Z roślin torfowisk przejściowych i wysokich ilościowo dominują mchy torfowce, na których rozwijają się charakterystyczne rośliny kwiatowe: żurawina błotna, modrzewnica zwyczajna, niskie turzyce, wełnianki wąskolistna i pochwowata. Spotykamy tu również trzy gatunki owadożernych rosiczek.

Tario troci wędrownej
fot. W. Polakowski

Zróżnicowanie siedlisk warunkuje bogactwo faunistyczne. Bliskość Bałtyku sprawia, że mimo istnienia wielu barier hydrotechnicznych, rzeki Parku są odwiedzane przez ryby wędrowne: lososie atlantyckie, trocie wędrowne oraz blisko spokrewnione z rybami prymitywne kręgowce - minogi rzeczne. Stosunkowo czyste, chłodne i dobrze natlenione wody rzek są siedliskiem pstrągów potokowych, lipieni, jelcy, kleni, strzebli potokowych, a także objętych ochroną gatunkową głowaczy białopłetwych i minogów strumieniowych. Spokojniejsze wody preferują z kolei chronione różanki czy kozy.

Wśród podmokłych terenów znakomite warunki rozwoju znalazły płazy. Z 18 gatunków żyjących w Polsce na obszarze Parku stwierdzono 11. Spotykamy tu: traszki (zwyczajna i grzebieniasta), żaby (trawna, moczarowa, jeziorkowa, śmieszka i wodna), ropuchy (szara i paskówka) oraz grzebiuszkę ziemną. Na szczególną uwagę zasługuje występowanie w Parku kumaka nizinnego i traszki grzebieniastej, gatunków wymienionych w Załączniku II Dyrektywy Siedliskowej. W Parku występuje 5 gatunków gadów, m.in. jaszczurka zwinka, żyworodna czy padalec zwyczajny. Rzadziej spotkamy żmiję zygzakowatą, jedyne go jadowitego przedstawiciela krajowych gadów i zaskrońca zwyczajnego. Wszystkie płazy i gady objęte są ścisłą ochroną gatunkową.

*Żurawie
fot. L. Duchnowicz*

Tereny Parku odznaczają się dużym zróżnicowaniem i bogactwem awifauny. Spośród 153 gatunków aż 139 posiada status ptaków objętych ochroną ścisłą. Ponadto 27 gatunków wymienionych jest w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej, co sprawia, że jest to teren cenny także w skali Europy. Na szczególną uwagę zasługuje liczne gniazdowanie

derkaczy i żurawi. Derkacz bytuje na wilgotnych łąkach i ugorach. Miejscem najliczniejszego występowania tych ptaków są szerokie fragmenty doliny rzeki Słupi. Żuraw natomiast zasiedla torfowiska, brzegi jezior oraz śródpolne i śródleśne zbiorniki wodne. Wartość przyrodniczą ostoi znacznie podkreśla występowanie sów: włochatki, sóweczki i puchacza - gatunków rzadkich i zagrożonych w skali europejskiej. Do zagrożonych w Europie należą również bieliki, orliki krzykliwe i bociany czarne, gniazdujące w leśnych ostępach Parku. W przestworzach szybują ptaki drapieżne, z których największy to bielik. W sąsiedztwie pól i łąk spotyka się znacznie mniejszą kanię rudą. Z brzegami rzek i strumieni związana jest obecność zimorodków, pliszek górskich, samotników i brodców piskliwych, brzegówek oraz pluszczy. Nad jeziora-

*Zbiornik zaporowy i elektrownia wodna w Krzyni
fot. L. Duchnowicz*

mi spotyka się wiele gatunków kaczek, zalatują tu również kormorany. Zbiorniki zaporowe są miejscem zimowania stad łabędzi niemych i krzykliwych. Na szczególną uwagę zasługują dwie kaczki gniazdujące w dziuplach gągoł i nurogęs. Ich lęgowiska koncentrują się głównie na wyspach Jeziora Jasień.

W leśnych ostępach Parku licznie występują sarny, dziki, jelenie szlachetne i lisy. Wzrasta populacja bobrów, a nad brzegami Słupi licznie bytuje wydra, ssak którego ulubionym przysmakiem są ryby. Na terenie Parku stwierdzono obecność 10 gatunków nietoperzy, w tym niezwykle cennych - mopka oraz nocka lydtkowłosego.

*Pło torfowe na jeziorzku dystroficznym
fot. B. Utracka-Minko*

Okolice miejscowości Wierszyno
fot. K. Veith

Najcenniejsze pod względem przyrodniczym i krajobrazowym obszary Parku objęto ochroną rezerwatową. Do tej pory na jego terenie utworzono osiem rezerwatów przyrody: „Gniazda Orla Bielika”, „Jezioro Małe i Duże Sitno”, „Grodzisko Borzytuchom”, „Gołębka Góra”, „Dolina Huczka”, „Mechowiska Czaple”, „Źródłiskowe Torfowisko” i „Skotawskie Łąki”.

Wyjątkowe okazy pojedynczych drzew, ich grup, alei oraz głązy narzutowe objęte zostały prawną ochroną w formie pomników przyrody - obecnie jest ich 73.

W granicach Parku utworzono łącznie sześć użytków ekologicznych. Przykładem jest „Studnia Nietoperzy” - miejsce najliczniejszego zimowiska tej grupy zwierząt.

Na terenie PKDS znajdują się trzy obszary Natura 2000: obszar specjalnej ochrony ptaków o nazwie „Dolina Słupi” (PLB 220002), niemal w całości pokrywający się z granicami Parku Krajobrazowego „Dolina Słupi”; specjalny obszar ochrony siedlisk Natura 2000 „Jeziora Lobeliowe koło Soszycy” (PLH 22039), obejmujący trzy jeziora lobeliowe i jedno dystroficzne oraz niewielkie płyty przyległych do nich torfowisk przejściowych, borów i lasów bagiennych; specjalny obszar ochrony siedlisk Natura 2000 „Dolina Słupi” (PLH220052), obejmujący dolinę Słupi oraz doliny większości jej dopływów od Sulęcyna do jej ujścia w Uście.

Budowa sztucznego tarliska dla troci wędrownych
fot. archiwum Parku

Na terenie Parku Krajobrazowego „Dolina Słupi” i jego otuliny, dzięki współpracy licznych jednostek i instytucji, zrealizowano wiele projektów czynnej ochrony przyrody. Wśród nich znalazły się: ochrona naturalnego tarła lososia atlantyckiego i troci wędrownej w dorzeczu Słupi, płazów i ich godowisk, ptaków, nietoperzy oraz mokradeł.

Liczne walory przyrodniczo-krajobrazowe doliny Słupi stwarzają doskonałe możliwości uprawiania turystyki. Do wędrówek po bezdrożach naszego Parku zachęcają szlaki turystyczne PTTK (żółty, zielony, niebieski i czarny) oraz wyznaczone przez pracowników Parku ścieżki przyrodnicze: „Szlakiem troci i lososia”, „Gołębka Góra”, „Gałąźnia Mała”, „Krzynia”, „Szlakiem pięciu jezior” oraz „Okolice Jeziora Głębokiego”. Na terenie Parku można również skorzystać ze ścieżki dydaktycznej „Grodzisko Borzytuchom” w Nadleśnictwie Bytów oraz ścieżki „Lysomice” w Nadleśnictwie Leśny Dwór.

Dla kajakarzy przygotowano szlak kajakowy „Z biegiem Słupi”, natomiast dla amatorów dwóch kółek - szlak rowerowy, biegnący wzdłuż osi Parku, którą stanowi Słupia.

Sala edukacyjna w siedzibie Parku
fot. A. Kasprzak

Warto wspomnieć także o **Szlaku Elektrowni Wodnych** obejmującym 5 zespołów, z których trzy położone są na obszarze Parku: Gałąźnia Mała, Konradowo i Krzynia. Elektrowniom towarzyszą kanały, jazy, sztolnie, syfony i rurociągi. Całość tworzy unikatowy w skali Europy system, który jest profesjonalnie oznakowany i przygotowany do obsługi turystyki pieszej, rowerowej i kajakowej.

Przy siedzibie Parku Krajobrazowego „Dolina Słupi” w Słupsku, znajduje się multimedialna sala dydaktyczna. Można tu zobaczyć model rzeki z zamontowaną makietą elektrowni wodnej i przeplawki. Ciekawostką jest diorama przedstawiająca tarło ryb lososiowatych z trzema wypręparowanymi okazami troci wędrowniej na gnieździe tarlowym. Atrakcją wystawy stanowi także akwarium, w którym żyją gatunki charakterystyczne dla wód Parku. Teren Parku oraz dobrze wyposażona sala są doskonałym zapleczem dydaktycznym dla dzieci, młodzieży szkolnej, studentów i osób dorosłych.

Pałac w Barnowie
fot. I. Litwin

WARTO ZOBACZYĆ:

Obiekty historyczne:

- kościoły w Jasioniu i Kołczygłowach
- parki podworskie w Łosinie i Gałąźni Małej
- pałace w Niepogledziu i Barnowie

Obiekty przyrodnicze:

- rezerwat przyrody „Dolina Huczka”
- głaz narzutowy „Smocze jajo” p.p. nr 56

Inne:

- elektrownie wodne w Gałąźni Małej, Konradowie i Krzyni

Pomorski Zespół Parków Krajobrazowych

76-200 Słupsk, ul. Szarych Szeregów 14

tel./fax: 59 842 98 29, 59 841 33 77

e-mail: biuro@pomorskieparki.pl

www.pomorskieparki.pl

Park Krajobrazowy „Dolina Słupi”

76-200 Słupsk, ul. Szarych Szeregów 14

tel./fax 59 842 98 29

e-mail: pkds@pomorskieparki.pl

www.dolinaslupi.pl

Dofinansowano ze środków:

WOJEWÓDZKI FUNDUSZ OCHRONY ŚRODOWISKA
I GOSPODARKI WODNEJ W GDANSKU